

شناسه‌ی درس

اتاق کودک - جلسه‌ی ۹۷

عنوان درس	اجتماع‌مدار (۵) یک شهر آرمانی	تاریخ برگزاری	۲۴ بهمن ۱۳۹۵	سطح تدریس	کلاس چهارم، پنجم و ششم
ابزار کمک آموزشی - انیمیشن زوتوپیا					
<p style="text-align: right;">خلاصه جلسه (صرفاً برای آگاهی مدرسان گرامی)</p> <p>یکی از چالش‌ها در عرصه‌ی نظریات اجتماعی و جامعه‌شناسی آن است که جامعه همانند یک ساختمان تکمیل شده، فیکس و بدون تغییر و تحول در نظر گرفته می‌شود. اما در تقابل با این نظر، دیدگاه جامعه‌ی پویا و دینامیک مطرح است. یکی از عوامل پویایی جامعه آن است که همواره در جامعه‌ی بشری کسانی هستند که وضع موجود را مطلوب ندانسته و وضع مطلوبی را ترسیم می‌کنند. آن‌ها این وضع مطلوب را اتوپیا (آرمان‌شهر) می‌نامند. هر آرمان‌شهری که به این ترتیب توسط یک اندیشمند تبیین شود، یک طرح استراتژیک است. برای اولین بار مفهوم آرمان‌شهر توسط افلاطون مطرح شد. در این شهر آرمانی نظامات مبتنی بر فضیله هستند نه رذیله. عنصر اصلی سازنده‌ی جامعه انسان است. انسان موجودی پویاست و در جسم دچار تطور است و در احوالش دچار تحول؛ لذا جامعه‌ای که متشکل از این عناصر پویا و دگرگون شونده است خود دچار تغییر و انقلاب مدام است. بر همین اساس در طول تاریخ در تحقق آرمان‌شهر بسیار تشکیک شده است. یکی از دیدگاه‌هایی که آرمان‌شهر را ممکن نمی‌داند، این تلقی است که طبیعت انسان‌ها سیال است. هر لحظه ممکن است حالتی متفاوت از خشم و غضب، یا آرامش و سکینت در او پدید آید. پس آرمان‌شهری که در آن همه‌ی امور متعادل باشد، امکان تحقق ندارد. این دیدگاه در دوره‌ی مدرن با قید «انسان= حیوان»، با تکیه بر وجوه حیوانی انسان، معتقد است که جامعه‌ی بشری بیش از آن که انسانی باشد، حیوانی است. (مانند تلقی فروید که به دلیل غلبه‌ی وجه غیرعقلانی بشر بر وجه عقلانی او، بشر را حیوان غیرقابل اعتماد می‌داند). اساساً دو دیدگاه اصلی در مورد اتوپیا سازی وجود دارد.</p> <p>الف: دیدگاه واقع‌گرایی اجتماعی؛ در این دیدگاه هیچ اتوپیایی که سراسر فضیلت باشد، نمی‌توان پدید آورد.</p> <p>ب: دیدگاه فطرت‌گرا؛ در تقابل با دیدگاه قبلی، نگاه اسلام قرار دارد. فطرت بشر بستر اعتلای بشر است. تقابل عقل بشر با جهل اوست که او و جامعه را متعالی می‌کند. لذا نباید ناامید بود از این‌که آرمان‌شهر محقق شود. بر این اساس آرمان‌شهر واقعی، شهری است که هر نسلی جداگانه در آن انقلاب کرده و شرایط موجود را به سوی شرایط مطلوب سوق دهد.</p> <p>«زوتوپیا» انیمیشنی است که براساس تلقی فرویدی ساخته شده است. این انیمیشن اتوپیا را با ماهیت حیوانی به زوتوپیا تحویل کرده است. ترسیم جامعه‌ی حیوانی با هدف نشان دادن اخلاق پسندیده و ناپسندیده‌ی انسان‌ها در آثار قدما نیز دیده می‌شود؛ در این دست آثار از حیوانات برای به تصویر کشیدن صفات حیوانی انسان‌ها در بعد اخلاق بهره‌گیری شده و هدف از تعاملات حیوانات در داستان‌ها دستیابی به اصلاح اخلاقی جامعه بوده است. اما در زوتوپیا با توجه به اصالت تلقی فرویدی و غلبه‌ی خلق و خوی حیوانی، پذیرفته می‌شود که رذایل جامعه قابل اصلاح نیستند.</p>					

- ۱- تبیین مفهوم اتوپیا یا آرمان‌شهر؛ اتوپیا یعنی شهر مطلوبی که هنوز ساخته نشده است. این‌که شهری که موجود است مطلوب نیست و باید طرحی برای رساندن آن به شرایط مطلوب داشت. چگونگی رسیدن به آن شرایط مطلوب یک طرح استراتژیک است؛ و آن شهر مطلوب یک آرمان شهر است.
- ۲- تبیین نقش یک استراتژیست در جامعه؛ نقش یک استراتژیست همیشه این بوده است که دنیا را جای بهتری برای زندگی کند. پس کودک باید به این فکر کند که جای بهتری از دنیا بسازد. همان‌طور که در انیمیشن، خرگوش کوچک می‌خواست این کار را انجام دهد.
- ۳- آشنایی با انقلاب مستمر؛ با یک بار انقلاب کردن همه چیز به طور قطعی درست نمی‌شود. یک نسل که انقلاب می‌کند، نسل جدیدی بعد از آن می‌آید که کشش‌ها و امیال خود را دارد. این امیال نظام مطلوب جامعه را بر هم می‌ریزد، لذا نسل جدید نیز باید انقلاب خود را انجام دهد. در نتیجه مدام باید در حال تحول و انقلاب بود تا در هر دوره‌ای به سوی وضعیت مطلوب حرکت کرد.
- ۴- تبیین تمایز آرمان‌شهر متعالی از آرمان‌شهر حیوانی؛ هر خصلتی که در جامعه اصالت پیدا کند، جامعه بر اساس آن ساخته می‌شود. اگر لذت و شهوت، حرص و طمع، یعنی خصایل رذیله‌ی انسان اصالت یافت، جامعه‌ی حیوانی ساخته می‌شود؛ در مقابل اگر خصلت‌های نیکویی هم‌چون زهد، قناعت، بهجت و ... اصالت یافت، جامعه‌ی انسانی ساخته می‌شود.
- ۵- تبیین مفهوم زوتوپیا؛ اگر با خصلت‌های حیوانی شهر و جامعه‌ای تعریف کردیم، زوتوپیا نامیده می‌شود. که از دو واژه‌ی اتوپیا و Zoo (باغ‌وحش) مشتق شده است.

• مراحل تدریس

- ۱- تبیین نگاه بهیمی و الهی (انسان موجودی فراتر از ملک) به انسان و اثر آن در جامعه‌سازی؛ این مطلب باید روشن شود که نوع نگاه به انسان، نوع جامعه‌سازی را شکل می‌دهد و جامعه‌ای مطلوب است که انسانی و الهی باشد. اگر تلقی بشر از انسان بعد حیوانی او باشد، اصالت با خصلت‌های حیوانی است؛ و اگر تلقی بشر از انسان، عبد و برتر از ملک بودن او باشد، آرمان‌شهر الهی محقق می‌گردد.
 - ۲- تبیین نقش یک استراتژیست؛ کودک به عنوان یک استراتژیست باید مدام به این فکر کند که چطور می‌شود دنیا را جای بهتری برای زندگی کرد.
 - ۲- نمایش انیمیشن؛ در حین نمایش انیمیشن نکات مربوط به خصلت‌های اخلاق بهیمی و هم‌چنین دغدغه‌ی شخصیت خرگوش به عنوان یک استراتژیست، در تبدیل جامعه‌اش به جامعه‌ی مطلوب، به کودک یادآوری می‌شود.
 - ۳- بررسی نکات اصلی و پرسش و پاسخ؛
- در این بخش باید در مورد مؤلفه‌های جامعه‌ی انسانی و بهیمی، وجوه تمایز آن‌ها و چگونگی تبدیل جامعه به جای بهتر، در استناد به انیمیشن، با آموزه‌گیران گفتگو نمود.

۱- خرگوش (مظهر هوش) و روباه (مظهر مکر و حيله) عامل ایجاد انضباط و بقاء می‌شوند.

۲- طبع درنده‌ی گوشت‌خواران پایه‌ای برای خصلت درنده‌خویی (انسان گرگ انسان است.) در نظر گرفته شده است؛ و این‌که در جامعه گروهی ذاتاً درنده‌خو هستند.

۳- در نهایت، این‌که موجودی که می‌خورد (روباه) و آن‌که خورده می‌شود (خرگوش) می‌توانند با هم همزیستی داشته باشند و ضابط انضباط جامعه گردند. نسبت ارباب و رعیت، فرودست و فرادست، در این نگاه حضور دارد.

۴- سؤال این‌که: چرا باید آرمان‌شهر، نیازمند پلیس باشد؟

* نباید تصور کرد که چون جامعه‌ای آرمان‌شهر است، نیازی به ضابط قضایی ندارد.

۵- روباه به خرگوش می‌گوید: «تو بلد نیستی تسلیم بشی؟»

* نباید تسلیم شدن در برابر دیگران را آموخت؛ اما آموختن تسلیم در برابر خدا، اسلامی است.

۶- راز روباه دو مسأله است:

(۱) نمی‌گذارم کسی بفهمه که توانسته ناراحتم کنه.

(۲) وقتی که همه روباه را حيله‌گر می‌دانند، دلیلی نیست که خود روباه بخواهد به گونه‌ای دیگر رفتار کند.

۷- موش پدر خوانده در عروسی دخترش: درسته ما تکامل یافته‌ایم اما هنوز خوی درندگی در ما هست.

* این جمله ناظر به تفکر داروین و حرف اصلی متخصصین بیولوژی مدرن است؛ که انسان در تطور حیوانی‌اش هنوز خلقیات حیوانی را دارا است.

۷- همان‌طور که در انیمیشن مشاهده می‌شود، اگر تلقی از انسان، بشر به مثابه حیوان بود (مانند تلقی مدرن)، آرمان‌شهر حیوانی، ملغمه‌ای است از خصلت‌های حیوانی نظیر: حرص، ولع، طمع، خشم، شهوت، لذت‌گرایی و ...